

VINKENBURG EN HET BURGJE
=====

De vroegste geschiedenis van twee hofsteden in Odijk

1. Inleiding en probleemstelling

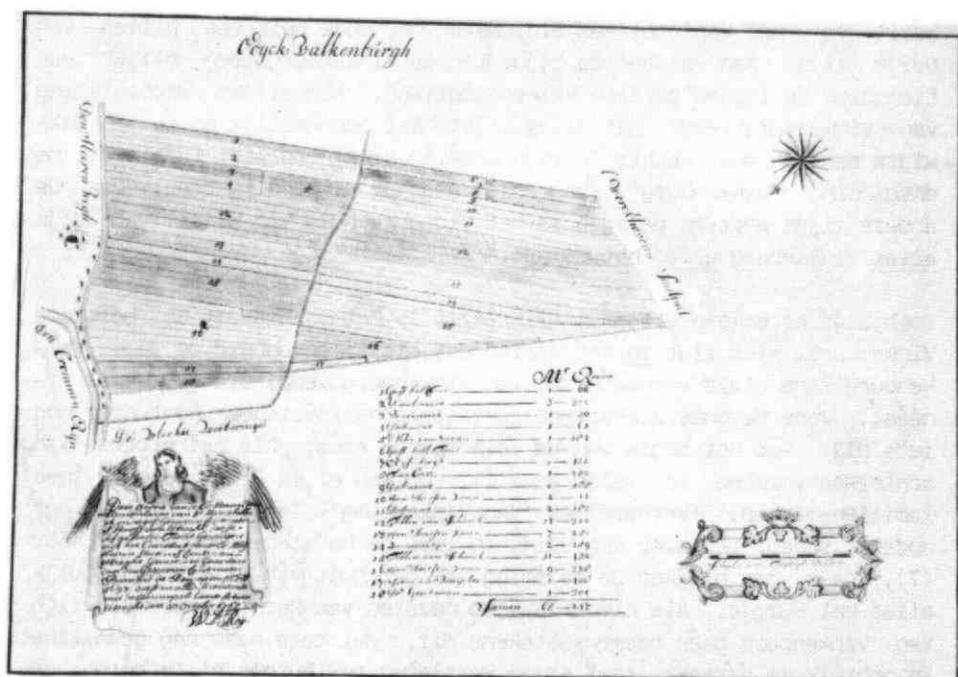
De verschijning van het monumentale werk van de hand van Dr. C. Dekker: "Het Krommerijng gebied in de middeleeuwen" (1) was reeds eerder aanleiding tot enkele opmerkingen en vragen aan de hand van minutieus detailonderzoek (2). In een kort naschrift bij deze vragen merkt Dr. Dekker op dat de historische onderzoeker, die zich tot taak stelt een algemene studie te schrijven van een redelijk groot gebied, een keuze moet maken. Teveel aandacht voor details bergt het gevaar in zich dat 'grote lijnen' niet of slechts moeizaam zichtbaar worden. Omgekeerd kan bij diepergaand onderzoek de conclusie soms anders luiden dan oppervlakkig leek en dit geldt vooral bij localiseringskwesities waar 'retrospectief gewerkt dient te worden' (3). Zo'n localiseringskwesitie vormt het onderwerp van ons onderzoek: de locatie van de hofstede Vinkenburg in Odijk, door Dr. Dekker in zijn boek geïdentificeerd met het huis van Willem van Odijk (vermeld in 1288) alsmede met de nog bestaande boerderij het Burgje, gelegen aan de Vlowijkerwetering (afb. 1). Ik hoop in mijn bijdrage duidelijk te maken dat het dertiende-eeuwse huis van Willem van Odijk inderdaad gezocht moet worden op de plaats waar thans het Burgje gelegen is, maar dat vereenzelviging van deze 'burg' met de hofstede Vinkenburg onjuist is. Tevens wordt antwoord gegeven op de vraag waar dit Vinkenburg dan wèl moet hebben gelegen. Zo is het geworden een verslag van retrospectief onderzoek in het Krommerijng gebied, een bezigheid waartoe vooral het werk van Dr. Dekker zelf mee inspireerde!

Aan het slot van de bespreking van Odijk als één van de domeinen van de Abdij van Deutz, wijst Dekker op het intrigerende van de naam Vinkenburg op de plaats waar hoogstwaarschijnlijk het zwaartepunt gezocht moet worden van het 'Deutzbezit' (4). Met elkaar in verband worden gebracht de vroege vermelding van het huis van Willem van Odijk in 1288 -welk huis dan omringd is door de landerijen toebehorend aan het kapittel van Sint Marie- en de nog bestaande hofstede het Burgje, waar tot op de huidige dag sporen van een vroegere gracht herkenbaar zijn.

Het Burgje zou zijn naam ontleenen aan de Vinkenburg, voor het eerst vermeld in 1473, welke burg temidden van andere middeleeuwse steenhui-

afb. 1. Foto van het Burgje anno 1968, met mevr. J.F.M. Mocking-Benschop en hun zoons Herman en Pieter. Welwillend ter beschikking gesteld door de huidige bewoners de heer en mevr. Mocking-Benschop.

afb. 2. Kaart van de Valkenburgtiend te Odijk (1717).
RAU, Top. Atlas Sint Marie 790-3.

zen door Dekker wordt genoemd - in één adem dus met de befaamde kastelen langs en bij de Langbroekerwetering (5). Tenslotte brengt schrijver de Vinkenburg nog een keer ter sprake en wel bij de bespreking van de Odijkse ontginningseenheden. Naast het Goor, Atteveld en Strijmaat is er het gebied dat begrensd wordt door het Raaphofsepad, Vinkenburgsteeg, Woerdweg en de grens met Bunnik. Dit gebied blijkt een ontginningseenheid te zijn, waarvoor als tiendblok in 1697 opeens de benaming 'Valkenburgtiend' opduikt (afb. 2). Bij gebreke van 'Valkenburg' als veldnaam of persoonsnaam in Odijk, komt Dekker tot het vermoeden dat het hier een verbastering betreft van Vinkenburg en hij noemt deze ontginning dan ook 'Vinkenburg'. Aangezien deze betiteling niet oorkondelijk kon worden gestaafd, wordt zij door schrijver tussen aanhalingstekens gehanteerd (6).

De gedachtengang is duidelijk: de boerderij het Burgje, gelegen in de onmiddellijke nabijheid van de Vinkenburgsteeg, is het vroegere Vinkenburg. Dit Vinkenburg moet op zijn beurt blijken kaarten van het

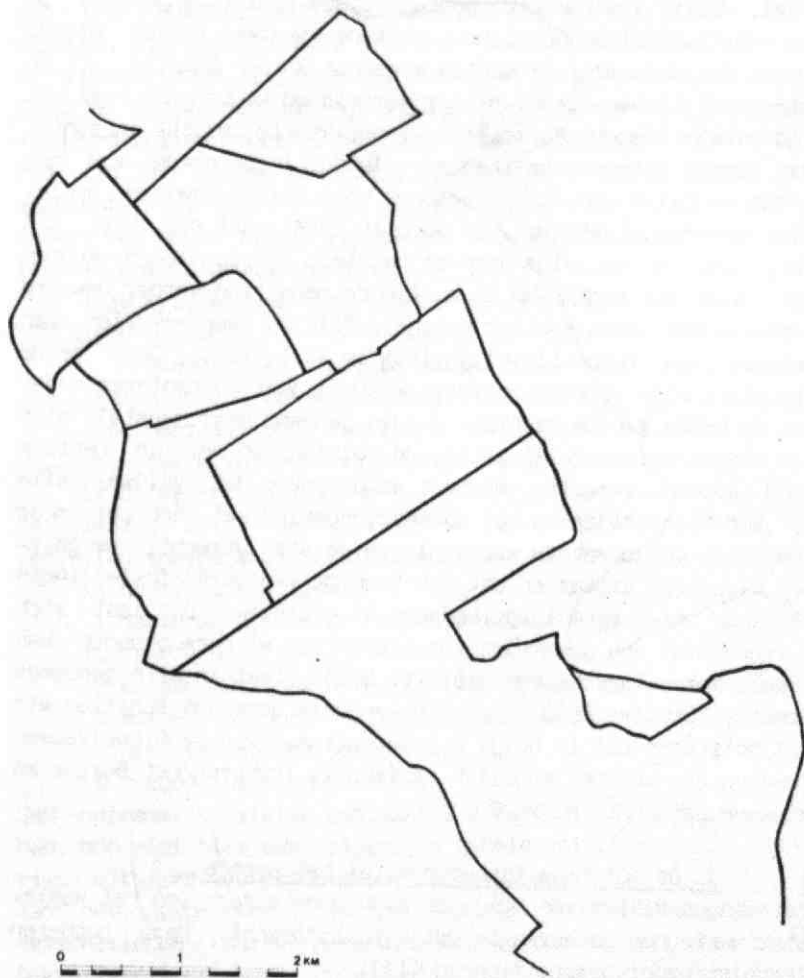
bezit van het kapittel van Sint Marie het oude huis van Willem van Odijk zijn. Aan de andere zijde van de Vinkenburgsteeg blijkt een tiendblok te liggen geheten Valkenburgtiend, kennelijke verbastering van Vinkenburgtiend. Dit alles lijkt heel aannemelijk en is op deze wijze dan ook door Dekker in zijn boek in kaart gebracht (afb. 3): de ontginning 'Vinkenburg', begrensd door de Vinkenburgsteeg, aan de andere zijde waarvan gelegen is het vroegere huis van Willem van Odijk alias Vinkenburg alias het Burgje.

Toch zijn er enkele vragen. Allereerst is het vreemd dat de hofstede Vinkenburg niet ligt in het gebied dat als tiendeenheid de naam Valkenburgtiend (als verbastering van Vinkenburgtiend) draagt, maar ernaást. Voor de onderzoeker met genealogische invalshoek komt daar nog iets bij. Aan het begin van de zeventiende eeuw, als het proces van achternaamvorming in volle gang is, duiken er in Odijk opeens twee familienamen op: 'Verburg' en 'Van Vinkenburg'. Tenslotte komt in het oudste schepenregister van Odijk in 1586 de hofstede 'Terborch' voor (7), naar zou blijken de benaming van het huis van Willem van Odijk alias het Burgje. Als circa 1625 de nazaten van Bernt Huibertsz zich Van Vinkenburg gaan noemen betekent dit, dat deze naam nog geenszins in onbruik is geraakt, laat staan versleten tot Burgje of Terborgh: er moest welhaast sprake zijn van twee hofsteden! De vraag rees of beide families Verburg en Van Vinkenburg hun naam aan hofsteden hadden ontleend en vervolgens of deze hofsteden zouden kunnen worden getraceerd.

2. Belastingcohiieren: houvast voor een methode

Bij onderzoek naar vroegere bewoners en bewoning in het Sticht kunnen bewaard gebleven registers, waarin werd bijgehouden wie bepaalde belastingen moest betalen, enorme diensten bewijzen zoals ook in ons geval zal blijken. Voor ons onderzoeksgebied betreft het heffingen op eigendom en gebruik van landerijen: uit de vijftiende eeuw zijn verschillende manualen van het Morgengeld bewaard gebleven welke onderling vergelijkbaar zijn (8). De verschillende percelen land worden achtereenvolgens vermeld volgens een bepaald patroon (men liep kennelijk een 'vaste' route) waarbij tegelijkertijd werd opgeschreven wie de eigenaar was en wie de gebruiker, soms onder vermelding van betaalde of nog uitstaande bedragen. Wij maakten gebruik van twee registers, een van ca 1434/6 en een van 1470: door beide met elkaar te vergelijken komen vele wijzigingen aan het licht in de eigendomsverhoudingen maar ook voor wat betreft de verpachtingen in deze periode. Voor de

224

afb. 3. De ontginningen onder Odijk en Werkhoven ten westen van de Kromme Rijn (afb. 34 uit 'Het Krommerijngebied in de middeleeuwen' van Dr. C. Dekker).

zestiende eeuw bezitten wij iets dergelijks in de register van Oud-schildgeld daterend uit 1536, zij het dat hier de opbouw anders is dan in de vijftiende eeuw (9). Ook hier worden vermeld eigenaren en gebruikers van alle percelen, maar nu gaat de wandeling niet van perceel naar perceel, maar van hofstede naar hofstede. Niet langer is de ligging van de landerijen bepalend, maar de bewerker van de grond. Alle percelen die door één persoon in eigendom worden bezeten of in gebruik gehouden, staan achter elkaar vermeld en kunnen dus heel wel een eind uit elkaar liggen! Zo krijgen we nauwkeurig inzicht in aantal en grootte van de bebouwde hofsteden, alsmede in de namen van hun bewoners. Dit register van 1536 (voor het hele Sticht bewaard gebleven) vormde de basis voor dat van 1600 en 1686 zodat ook hier bij vergelijking mutaties van eigenaren en pachters gesignaleerd kunnen worden (10). Voor het begin van de zestiende eeuw zijn verder bewaard gebleven enkele registers van het Huisgeld (11) en twee manualen van het Morgengeld van respectievelijk 1501 en 1511 (12). Deze beide laatste registers zijn voor ons onderzoek moeilijker te hanteren omdat hierin wel de namen van de pachters worden genoemd maar meestal niet die van de eigenaren, terwijl alleen de totalen van het in gebruik zijnde land worden vermeld. Wanneer we bedenken dat vrijwel alle gebruikers van landerijen in het Krommerijngedebied wel één of meer percelen pachtten van de grote kapittels in de stad Utrecht, de gasthuizen of kloosters aldaar en dat van sommige van deze instellingen een doorlopende reeks rekeningen bewaard is gebleven, dan laat zich raden hoe vruchtbaar een gekombineerde studie van al deze bronnen kan zijn! Wat deze belastingkohieren betreft: Odijk staat in alle genoemde series vermeld, behalve 1686. Op basis van deze gegevens schatten wij het aantal hofsteden dat in Odijk bij het uitgaan van de middeleeuwen werd bebouwd op 25; was het mogelijk er één als Terborch/het Burgje en één als Vinkenburg aan te wijzen?

3. De hofstede Terborch alias het Burgje

In 1288 ontvangen Willem van Odijk en zijn oudste zoon van het kapittel van Sint Marie hun goederen in Odijk in lijfpacht. Deze goederen worden als volgt nader gespecificeerd (13):

- 17 morgen rond het huis van Willem van Odijk
- 14 hond bij de brug
- 1 akker van 4 hond
- 21 morgen op Atteveld
- 41 morgen totaal.

De eerstvolgende oorkonde die bewaard is gebleven, dateert uit 1325 wanneer dezelfde goederen, vermeerderd met 2 morgen bij het huis van Johannes Utermeent, in lijfpacht worden gegeven aan Gijsbert van Roemst en diens zoon Nicolaas (14). Vervolgens is een oorkonde bekend uit 1367 waarbij Alard van de Doem en Werner Braam, burgers van Utrecht, dit land in pacht ontvangen (15). Gedurende vrijwel de gehele vijftiende eeuw zijn deze landerijen in gebruik bij leden van de familie van Vianen van Rijsenburg (die het ongetwijfeld weer onderverhuurd zullen hebben), waarna omstreeks 1487 het hele complex goederen van 42 morgen weer in afzonderlijke percelen wordt genoemd en verpacht. Dit blijkt uit de pachtregisters van het kapittel welke sedert het begin van de vijftiende eeuw werden bijgehouden (16). Zij leveren het volgende beeld op:

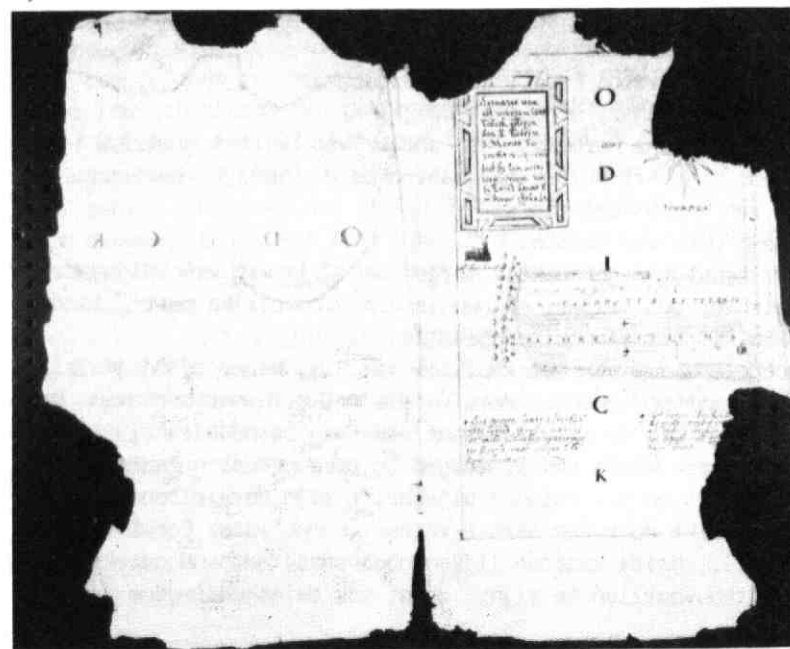
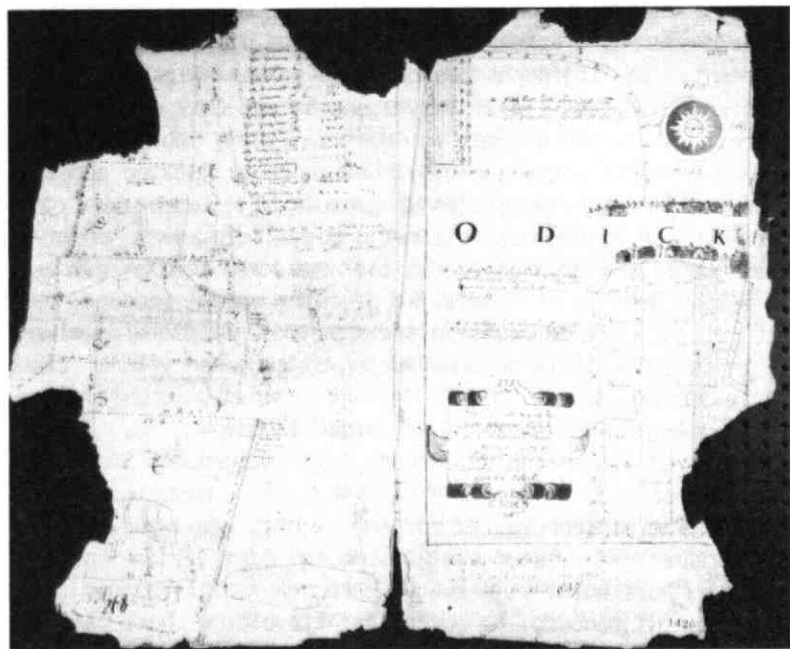
- 1410 Fya, weduwe Dirk Gijsbertsz, 42 morgen in Odijk
- 1420 Gijsbert van Vianen van Rijsenburg, 42 morgen die Gijsbert Scade Dirksz had, te Odijk.
- 1431 Gijsbert van Rijsenburg, 42 morgen
- 1462 heer Gijsbert van Vianen van Rijsenburg, idem
(Dirk van Dort wordt zijn zwager genoemd)
- 1478 Zweder van Rijsenburg, 42 morgen op Atteveld.

In 1487/8 worden dan de volgende losse percelen genoemd, alle met eenzelfde toevoeging: "zoals Zweder van Rijsenburg had":

- 14 hond: Dirk Willemsz
- 1 hoeve op Atteveld: Paulus Willemsz Bogaard
- 10 hond: Gosen Jansz, schout te Odijk
- 2 morgen: Deliana Herberts (ws. weduwe van Herbert Rumersz)
- 5 morgen: Gijsbert Herbertsz waarna pacht gelijk overgaat op Dirk van Rossum Splintersz
- 6 morgen: Dirk van Rossum.

Jan Hermansz tenslotte gebruikt 2 morgen die Gijsbert van Rijsenburg had; men ziet hier dus vrijwel de gehele oorspronkelijke partij landerijen uit 1288, in percelen uiteengevallen.

Van het goederenbezit van het kapittel van Sint Marie te Odijk zijn verschillende kaarten bekend. Behalve die welke in het boek van Dr. Dekker voorkomt en die de situatie laat zien van 24 hond land, is er ook een ongedateerde kaart van 11 morgen in twee percelen van resp. 5 en 6 morgen (afb. 4 en 5). Volgens bijschrift zijn deze 11 morgen land het laatst gebruikt door Jan Aartsz Vereem en 'nu' door Eerst Daamsz (een Van Schaik). Beide kaarten lijken door dezelfde hand getekend en van bijschriften voorzien te zijn, zodat ook de ongedateerde van ca

6 morgen van de Scholasterij van de DOM br. Cornelis Adriaenz
6 morgen van het Convent Jeruzalem en Vrouwenklooster br. Vereem
4 morgen van Dhr. van Rijsenburg br. Jan Willemsz
3 morgen van Cornelis Adriaenz br. Conelis Adriaenz zelf
4 morgen van Steven van Rumelaar, eigendom
van een vicarie St. Jan br. Jan Jansz Vereem

Aart van der Eem blijkt in 1536 in totaal 53 morgen land onder Odijk te gebruiken, waaronder de twee percelen van Sint Marie 'bij het huis van Willem van Odijk' en 20 morgen van de Jofr. van Driebergen. Deze laatst post moet de hofstede Terborch zijn welke in 1586 wordt gehypothekeerd: voor de belasting werd ook toen al naar beneden afgerond! Is er iets meer te vinden over de eigenaren van dit allodiale goed? Volgens Dr. Maris (21) wordt heer Vincent van Lokhorst in 1525 - onmondig zijnde - beleend met de helft van de tienden te Vuilkoop, na overlijden van Geertruid van Gent, weduwe van Jan van Driebergen. Blijkens leenacten van ditzelfde goed was Geertruid een dochter van Hendrik van Gent welke in 1457 werd beleend na dode van zijn vader Willem van Gent. Een dochter van Geertruid was: Cornelia van Driebergen die in 1548 weduwe heet van heer Geryt van Lokhorst, ridder (22), de ouders van Vincent van Lokhorst. Het verband tussen Hendrik van Gent die in 1487 bij de belending van 5 en 6 morgen van Sint Marie wordt genoemd en de heer van Lokhorst op de kaart van 1583, alsmede de hypotheekstelling van Terborch door Vincent van Lokhorst in 1586, is hiermede voldoende gelegd. De manualen van het Morgengeld betreffende Odijk completeren dit beeld en geven tevens inzicht in de gebruikers van de hofstede:

1434/6 (23) Willam van Gent	10 morgen,	br. Jan Gijsbertsz
Henrik van Luttikenhuis	12 morgen,	br. Jan Gijsbertsz
Kosterij van DOM	6 morgen,	br. Jan Gijsbertsz
(Jan Gijsbertsz gebruikt ook nog 3 morgen van Eerst van Hardenbroek en 8 morgen van de Vrouwe van Nijevelde)		
1470 (24) Hendrik van Gent	10 morgen,	br. Dirk Splintersz
Henrik van Luttikenhuis	12 morgen,	br. Dirk Splintersz
Kosterij van DOM	6 morgen,	br. Dirk Splintersz
Jan Gijsbertsz	3 morgen,	br. Dirk Splintersz
Henrik van Braams weduwe	8 morgen	br. Dirk Splintersz

Het land van het kapittel van Sint Marie is in de 15e-eeuwse

registers niet terug te vinden; waarschijnlijk is dit ondergebracht in het totaal van 121 morgen van Gijsbert van Rijsenburg waar beide delen mee beginnen. In het oudste deel staan geen gebruikers vermeld, maar in 1470 worden 9 pachters van de heer van Rijsenburg genoemd, waaronder Dirk Splintersz die 6 morgen gebruikt - wellicht één van de twee percelen van Sint Marie.

Vergelijking van de registers van 1501 en 1511 laat zien hoe Aart Vereem tussen deze beide jaren Dirk van Rossum Splintersz moet zijn opgevolgd als boer/pachter op Terborch (25):

1501 Dirk van Rossum, 4 hoeven 2 morgen, betaalt zelf 66 morgen
1511 Dirk van Rossum, 4 hoeven 2 morgen; 'zeyt Dirck dat hy bet. heeft 9 morgen en voer Aernt Vereem 53 morgen; rest Gheryt van Ryn 4 morgen.'

De hier genoemde 53 morgen laten zich gemakkelijk herkennen als het totaal dat Aart van der Eem in 1536 in gebruik heeft. Een vrijwel ononderbroken reeks eigenaren en gebruikers liet zich op deze wijze reconstrueren van begin 15e eeuw tot ca. 1600; toch heet de jongstbekende gebruiker Vereem en niet Verburg!

Het goed Terborch moet tussen 1586 en 1600 in andere handen zijn overgegaan, omdat in het register van Oudschildgeld over dat laatste jaar als eigenaar van de 20 morgen worden vermeld: de kinderen van de heer van Amelrode. Gebruiker is dan Jan Jansz Vereem, de zoon van Jan Aartsz Vereem welke we al tegenkwamen als pachter vóór 1583. Jan Jansz Vereem gebruikt in 1600 nog vier van de zeven percelen die zijn overgrootvader Aart van der Eem in 1536 bebouwde. Twee ervan zijn inmiddels in gebruik of bezit van Cornelis Adriaansz. Nu blijkt, alweer volgens het oudste schepenregister van Odijk (26) Jan Aartsz Vereem met zijn vrouw Jannigje Hermansdr op 2 juli 1589 o.a. 3 morgen land te transporteren op Cornelis Adriaansz, belendend boven noord Sint Marie en beneden zuid het Vrouwenklooster, strekkende uit de Vlowijkerwetering in de gemeent. Volgens een 17e-eeuws manuaal van het kapittel van Sint Marie gebruikt een Anthonis Cornelisz in 1612 11 morgen land van het kapittel; in 1630 wordt dezelfde nog als zodanig vermeld, maar in 1641 Bernt Hermansz de Roy "loco Anthonis Cornelisz" (27). Het sterke vermoeden bestaat dat deze Anthonis Cornelisz identiek is met Antoni: Cornelisz Verburch, welke b.v. in 1619 vermeld wordt als schout van Odijk (28). Deze schout was nl. de zoon van Cornelis Adriaansz: op 13 oktober 1623 compareren Arien Cornelisz, Anthonis Cornelisz, schout tot Odijk en Jan Cornelisz wonende te Utrecht voor henzelf en voor hun

moeder in verband met rentebrieven van hun vader Cornelis Adriaensz, zaliger (29). Alle kinderen van Cornelis Adriaensz komen 30 maart 1625 nogmaals voor (30) en dan tekent de kennelijk oudste zoon Jan als 'Van Odijk'. Anthonis Cornelisz is waarschijnlijk Jan Jansz Vereem op Terborch opgevolgd aan het begin van de 17e eeuw, nadat zijn vader Cornelis Adriaensz al in 1589 met de aankoop van 3 morgen land in de onmiddellijke nabijheid van de hofstede, de grondslag legde voor het gebruik van meerdere percelen. Van Jan Aartsz Vereem is uit het oudste schepenenregister van Odijk bekend dat hij zijn goederen keer op keer met renten belastte (31), zodat zijn zoon Jan die in 1600 nog voorkomt wellicht kort daarna de hofstede heeft (moeten) verlaten (32). Misschien is de Jan Thonisz die tekent als "Verburch" (en wonend te Odijk), vermeld 1635, een zoon van de vroegere schout (33), maar nader onderzoek naar mogelijk nageslacht is niet verricht.

Samenvattend kan worden geconcludeerd: dat de identificatie van het huis van Willem van Odijk uit 1288 met de nog bestaande boerderij het Burgje juist is; dat deze hofstede in de zeventiende eeuw Terborch genoemd werd; dat de eerste de beste pachter ná het honderdjarig verblijf op de boerderij van de familie Vereem, zichzelf naar de hofstede noemde "Verburch" en tenslotte dat de enige relatie met Vinkenburg is gelegen in het feit, dat de 5 morgen van Sint Marie naast het huis van Willem van Odijk, grenst aan de Vinkenburgstéég. Het torentje met kantelen, aanduiding voor een middeleeuws steenhuis (zie afbeelding 3) kan blijven staan, maar de naam Vinkenburg moet worden vervangen door Terborch of het Burgje.

Eigenaren en gebruikers van Terborch:

jaar	eigenaar	gebruiker
1288	Willem van Odijk en zn Willem	Willem van Odijk
1325		ws. Gijsbert en Nicolaas v Roemst
1367		ws. Alard vd Doem en Werner Braam
1410		Fya Dirk Gijsbertsz weduwe
1434/6	Willem van Gent en Henrik Luttekenhuis	Jan Gijsbertsz
1470	Hendrik van Gent, Overleden ca. 1520	Dirk Splintersz van Rossum, vermeld tot ca. 1508

1521-na 1536 Geertruid van Gent wed. Jan van Driebergen en Cornelia van Driebergen, wed. Gerrit van Lokhorst, ridder.	Aart van der Eem te Odijk, later zijn zoon Aart Aartsz Vereem
ca. 1540-na 1586 Vincent van Lockhorst	Jan Aartsz Vereem, tweede helft 16e eeuw.
1600 Kinderen van de heer Amelroy	Jan Jansz Vereem
1610 De heer van der Dussen	Cornelis Adriaansz (33a)
1612	Anthonis Cornelisz (Verburgh)

4. De hofstede Vinkenburg

Voor de bepaling van de plaats waar 'Vinkenburg' heeft gelegen konden wij met enige zekerheid van één ding uitgaan: ergens in de buurt van de Vinkenburgsteeg moest zich de hofstede hebben bevonden waaraan deze steeg haar naam ontleende. Nu wij het Burgje alias Terborch, gelegen aan de ene kant van de Vinkenburgsteeg, hadden geëlimineerd, leek het dus wel zeer waarschijnlijk dat de Vinkenburg aan de andere kant van die steeg gezocht moest worden; ergens in het gebied door Dekker de ontginning "Vinkenburg" genoemd. De vroegste vermelding van de hofstede, in 1473 (34) spreekt van 'die hofstede tot Wynckenborch', in gebruik bij Johan Klaasz. Zij ligt in de hoefslag vóór 11 morgen, belendend boven: het kapittel van Sint Jan en beneden: een altaar in de Sint Nicolaaskerk waarop gevestigd de S. Sebastiaansvicarie. In 1473 is heer Machelem Vuystinck bezitter van deze vicarie. Deze 11 morgen worden in de transportakte gezegd deel uit te maken van in totaal 48 morgen, geheten het goed Ten Hert. Van dit goed wordt in genoemd jaar 20 morgen 1 hond en 80 schaft overgedragen aan de kanunnik Evert Zoudenbalch (35), waaronder dus Vinkenburg. Een eerste poging om van deze kant uit tot een nauwkeuriger plaatsbepaling te komen, had geen succes. Het goed Ten Hert wordt wel genoemd in de 15e-eeuwse registers van Morgengeld over Odijk, maar zonder eigenaar en gebruiker en met een veel te gering aantal morgens namelijk: 9. Onderzoek in het kapittel van Sint Jan naar percelen onder Odijk gelegen, leverde niet meteen iets op en in het archief van de Sint Nicolaaskerk bleek nauwelijks iets over het aan Vinkenburg grenzende vicariegoed te vinden. Maar er was nog een mogelijkheid: in de eerste helft van de 17e eeuw bleken er verschillende personen in Odijk woonachtig of vandaar afkomstig, welke de naam Van Vinkenburg voerden. Een Huibert Berntsz van Vinkenburg gebruikte in 1662 6 morgen land onder Odijk van het convent van Bethlehem (36). Dirkje Berntsd. van Vinkenburg huwt

voor schout en schepenen te Utrecht 19 mei 1638 met Klaas Ariensz Vermeulen (37). In 1686 legt Laurens Huybertsz van Vinkenburg te Odijk, 33 jaar oud, een getuigenis af (38). Een broer van Dirkje en Huybert leek te zijn Adriaan Berntsz, die afkomstig van Odijk, voor schout en schepenen te Utrecht huwt met Beertje Cornelisdr. van Polsbroek in 1646. Blijkens de bijlagen gaf zijn vader Bernt Huybertsz te Odijk op 27 maart 1646 toestemming voor dit huwelijk (39). Uit de schaars bewaard gebleven 17e-eeuwse rekeningen van Beverweerd bleek dat Bernt Huybertsz in 1648 8 morgen land huurde 'bezijden Vinkenburg'; in 1662 is pachter van hetzelfde land zijn kennelijke zoon Huybert Berntsz (40). Een Bernt Huybertsz te Odijk vond ik tenslotte nog in 1619 als schepen en als pachter van 4 morgen onder Odijk van het klooster van Sint Servaas (41) en in 1622 als pachter van 8 morgen land van de Ridderlijke Duitse Orde (42).

Wie was deze Bernt Huybertsz, van wie tenminste twee kinderen zich Van Vinkenburg gaan noemen, gebruiker van Landerijen te Odijk van de Ridderlijke Duitse Orde, Sint Servaas, Bethlehem en Beverweerd? Was het mogelijk hem en vooral de hofstede die hij bewoonde - dat moest immers de Vinkenburg zijn! - in het register van Oudschildgeld van 1600 terug te vinden?

Zijn naam kwam in het register niet voor. Wel echter de reeds genoemde percelen (en nog enkele méér) alle in gebruik bij Frans Cornelisz:

1600 (43) de nummers 74 tot en met 81	
8 morgen van Beverweerd	(74)
8 morgen van Jan van Santvoord als eigenaar	(75)
van een vicarie in de Sint Nicolaaskerk	
8 morgen van de Ridderlijke Duitse Orde	(76)
6 morgen van het Bethlehemconvent	(77)
14 morgen van de weduwe en erfgenamen van	(78)
Jhr. Johan van Cuijlenburgh	
(ws. 2 morgen) van de kerk van Odijk	(79)
1 morgen van Beverweerd	(80)
4 morgen van Sint Servaas	(81)

Van deze acht percelen kwamen wij er al vier tegen in gebruik bij Bernt Huybertsz of diens zoon Huybert Berntsz van Vinkenburg, terwijl de 8 morgen van Beverweerd blijkens de rekening naast de hofstede Vinkenburg lagen - kortom alles wees erop dat wij 'goed' zaten: ergens tussen de nummers 74 en 81 moest zich de Vinkenburg bevinden! En het

moest dus wel raar lopen als dat niet het enige allodiale bezit in de rij zou zijn: de 14 morgen eigendom van de familie Van Culemborg. Hoe nu verder? Besloten werd de aansluiting Frans Cornelisz - Bernt Huybertsz te onderzoeken, zo mogelijk.

De rekeningen van het Duitse Huis en van het convent van Bethlehem gaven in 1601 als pachter te zien van resp. 8 en 6 morgen te Odijk: Jan Jansz Stooock, zwager van Frans Cornelisz; in 1609 komt dan voor het eerst voor Bernt Huybertsz in plaats van Jan Stooock (44). De volgende huwelijksinschrijvingen in het schepentrouwboek van Utrecht legden het gezochte verband:

1599 1/12 Jan Jansz Stooock tr. Neeltje Frans Cornelisdr te Odijk.

1605 21/12 Bernt Huybert Berntsz te Houten tr. Neeltje Frans Fransdr. te Odijk.

Neeltje Frans Fransdr is ongetwijfeld een verschrijving voor Neeltje Frans Cornelisdr, die kennelijk als weduwe van Jan Stooock haar tweede echtgenoot Bernt Huybertsz uit Houten op Vinkenburg bracht. Waarschijnlijk is Bernt Huybert Berntsz een telg van het geslacht Overdam, een familie die haar naam ook ontleende aan een eeuwenlang bewoonde hofstede (45).

Nu de relatie tussen het geslacht van Vinkenburg en de in Odijk gelegen hofstede was gelegd, keerden wij terug naar de zestiende eeuw om te pogen meer over het allodiale goed Vinkenburg te weten te komen. Het bleek in één oogopslag dat alle percelen die Frans Cornelisz in 1600 gebruikt, in 1536 in gebruik waren bij Adriaan Dirckx. Ook waren de eigenaren vrijwel identiek zoals blijkt uit het onderstaande:

1536 (46) Adriaan Dirksz gebruikt:

8 morgen	van Beverweerd	(74)
8 morgen	van heer Aart Munter	(75)
8 morgen	van de Ridderlijke Duitse Orde	(76)
6 morgen	van het Bethlehemconvent	(77)
14 morgen	van Jfr. Culenborch	(78)
(ws 2 morgen)	van de kerk van Odijk	(79)
1 morgen	van Beverweerd	(80)
4 morgen	van Adriaan Dirksz zelf	(81)

Nog steeds bestond wel het sterke vermoeden dat de 14 morgen land van 'Jfr' van Culenborch de Vinkenburg aanduidde, maar het zoeken was naar bewijs en iets meer 'zicht' op deze hofstede. Daarom werden alle percelen die 1536/1600 in gebruik waren bij de pachter van Vinkenburg,

aan een onderzoek onderworpen. Wat dat onderzoek opleverde, is te lezen in het Septembernummer van 'Tussen Rijn en Lek'.

Schema I, VERBURG

Cornelis Adriaensz

geb. ca. 1542; overl. vòòr 1625
1610 op hofstede Ter Borch
x Willemgén Cornelisdr (ws.
dochter van Cornelis Cornelis
Joostens uit Werkhoven)

<u>Jan Cornelis</u> <u>Adriaensz v.</u> <u>(Odijk) x 1)</u> Stijntgen Aertsdr. x 2) Maria Mr. Adriaen Verbeeckxdr. wed. Herman van Swol te Utrecht (otr. Utr. 7/11 1618)	<u>Adriaen Cornelisz</u> schepen te Odijk 1619; geb. ca. 1579 (<u>Verburg</u>) samen met broer Anth. als Verburg genoemd 1627 21/4 (not. Utr. 202-1f 66/7 oude numme- ring) pachter hofstede RDO etc.	<u>Anthonis</u> <u>Cornelis</u> <u>(Verburg)</u> als schout vermeld 1619- 1627 etc. 1612 op Terborch	<u>Cornelis</u> <u>Cornelisz</u> 1625 ge- noemd met broers en zusters	<u>Neeltje</u> <u>Cornsdr</u> tr. Utr 28/8 1619 Gerrit Corne- Holl uit Vianen	<u>Stijntje</u> <u>Cornsdr.</u> tr. 1629 Bart Frede- rickx uit Capel

Jan Thonisz Verburch
is 1635 geld schuldig
te Odijk aan Adriaan
Adriaansz

schema II VAN VINKENBURG

Bernt Hubert Berntss

uit Houten

- tr. 1) Utrecht Neeltje Frans Fransdr te Odijk
(alias Neeltje Frans Cornelisdr wed.
Jan Jansz Stooock) 1605 en
- 2) ca 1620 Elisabeth Adriaansdr van Schaick
(meded. hr. van Werkhoven) 1619/27 schepen;
1648 lid NH gemeente Odijk etc.

Huybert Berntss
pachter van ver-
schillende per-
celen rond Vin-
kenburg; sterft
voor 1669 tr.
Weyntgen Lau-
rensdr. die als
wed. 4M te Odijk
huurt van Sint
Servaas etc

Cornelia Bernt
Huybertsdr te
Odijk tr. Utr.
25/8 1625
Jacob Cornelisz
van Velthuysen
wedr. Petertgen
Jansdr van Deyl
(octr. om te
testeren 1633)

Adriaen Berntss
burger en bakker
te Utrecht tr.
Utr. 1646
Beertgen
Cornelisdr.
Polsbroek;
testeren 1650

Dirckgen
Berntsdr
van
Vinckenborch
jdr van
Odijk tr.
Utr. 19/5
1638 Claes
Ariensz
Vermeulen

Laurens Huybertsz
van Vinkenburg
1686 ca 33 jaar oud
tr. Odijk gerecht
24 oktober 1697
Willemijntje
Gerritsdr. van
Hackfort

Noten bij het eerste gedeelte

- * Tenzij anders vermeld alle bronnen in het Rijksarchief Utrecht
1. Dekker, C. Het Krommerijng gebied in de Middeleeuwen. Een institutioneel-geografische studie (Stichtse Historische Reeks 9) De Walburg Pers, Zutphen, 1983
 2. Klootwijk, D.R. "Het Krommerijng gebied in de middeleeuwen door C. Dekker. Enige vragen en opmerkingen". Tussen Rijn en Lek 18 (1984) nr. 2 pag. 10-24
 3. C. Dekker "Nawoord", idem p. 24
 4. Dekker, Krommerijng gebied p. 126
 5. idem p. 275
 6. idem p. 227
 7. Rechterlijk Archief (RA) 1345-X fol. 194. 1586 mei 18 Jhr. Vincent van Lokhorst hypothekeert zijn hofstede te Odijk genaamd Ter Borch, groot omtrent 22 morgen 2 hond 81 roeden, die Jan Aartsz Vereem het laatst gebruikt heeft.
 8. Staten van Utrecht (SvU) 48 (ca 1434-1436) en SvU 49 (1470)
 9. SvU 143 (1536)
 10. Fin. Inst. 1676 (1600) en 1679 (1685)
 11. SvU 59 (1517) en SvU 54 (1525)
 12. SvU 51 en 52
 13. Sint Marie 1423; 1288 november 13
 14. idem 1325 april 25
 15. idem 1367 maart 11
 16. idem 957-1 fol. 32, 46vso, 75 en 957-2 fol 9, 37, 59vso, 63-66
 17. idem 957-2 fol. 63 en 65
 18. als noot 7
 19. SvU 143
 20. Financiële Instellingen (Fin. Inst.) 1676
 21. Maris, J.A. Repertorium op de Stichtse leenprotocollen uit het landsheerlijke tijdvak, dl. I De Nederstichtse leenacten, p. 126
 22. "De Nederlandse Leeuw", kolom 241, Akte van 23-8-1548
 23. SvU 48
 24. SvU 49
 25. SvU 51 en 52
 26. RA 1345-X fol. 202-204 en ook in DOM 2558 (afschrift). Naast deze 3 morgen eigen goed draagt het echtpaar Vereem nog op: 2 morgen eigen, 6 morgen van de Scholasterie van de DOM, huur van 5 hond

- van Balthasar van der Berch advocaat te Utrecht en pacht van 1 morgen van Vincent van Lokhorst.
27. Sint Marie 317
 28. Archief van de Ridderlijke Duitse Orde (RDO) 767, 1619 april 17
 29. RA 233 deel 3
 30. Gemeentearchief Utrecht (GAU), Notarieëel Archief (U.....) U017a001 fol 5. 1630 september 25 (idem U017a002) komen voor: Anthonis Cornelisz Verborch als principaal en Jan Cornelisz van Odijk te Utrecht als borg, zijn schuldig aan Goosen Berntsz, burger te Utrecht etc.
 31. Hij belast bijv. "de" 3 morgen 1578 maart 7 met rente (RA 1345-X fol. 167vso-168) idem 1579 feb. 10 met lijfrente (fol 180/1; hij is dan gehuwd met Metgen, kennelijk zijn eerste huisvrouw), idem eind 1580 met rente (fol 182). Bij de omschrijving van 6 morgen land van het Convent van Jeruzalem dat Jan Aartsz Vereem gebruikt in 1585 (SvU 937-1) staat vermeld dat hij "fugitif geworden es".
 32. Een echtpaar Jan Jansz Vereen x Marichgen Eelgisdr te Werkhoven krijgt 1604 december 17 octrooi om testeren (RA 230). Hun reciproke lijftocht is dan ook te vinden GAU U 006b003, 1604 december 29. Blijkens de rekeningen van het Vrouwenklooster over 2 morgen te Odijk gebruikt Jan Aartsz dit land in 1595/7, Jan Jansz Vereem in 1601 en Bernt Adriaansz vanaf 1603. Volgens RA 154-4 heeft Jan Jansz Vereem x Marichgen Eelgisdr 1603 maart 28 kwestie met Bernt Adriaansz Schinkel te Odijk.
 33. GAU U 015a002 fol 17, 1635 maart 17 Jan Thonisz Verburch te Odijk verklaart schuldig te zijn 76 gulden etc.
 - 33a. GAU 3253, 1610 nov. 4: Cornelis Adriaensz te Odijk is de rentmeester van de heer van der Dussen schuldig i.v.m. pacht van de hofstede Ter Borch.
 34. Archief Zoudenbalch 68 fol. 153 e.v. 1473 september 6
 35. zie het voortreffelijke artikel over hem van Mevr. Suir, E.T. "Evert Zoudenbalch, domkanunnik te Utrecht in de tweede helft van de vijftiende eeuw" Jaarboek Oud-Utrecht 1977, p. 7-55
 36. GAU Bewaarde Archieven II 1276-b
 37. Dit echtpaar komt voor in de "kwartierstaat van P.J.K. van Werkhoven" Gens Nostra XXX (1975) pag. 360
 38. RAU, notarieel W001a001 1686 april 2
 39. GAU II 3295 pak 3
 40. Rekeningen Beverweerd in de nagelaten papieren van Theodorus Backer, in leven schout van Odijk en rentmeester van Beverweerd,

RAU: huis Beverweerd, ongeinventariseerd gedeelte.

41. Bernt Huybertsz is schepen te Odijk 1619 april 17 (RDO 767); hij is pachter van 4 morgen van Sint Servaas 1619 maart 9 (RA 227-3)
42. RDO 883-1; 1622 februari 15
43. Fin. Inst. 1676
44. Rekeningen Convent van Bethlehem (GAU Bew. Arch. II 1276a):
1586-1599: Frans Cornelisz 1600: nu Jan Stoock zijn zwager;
Rekeningen Duitse Huis (RDO 880):
- t.m. 1599: Frans Cornelisz 1600: Jan Jansz Stoock
45. Voor Huybert Berntsz gegyselde neemt Gerrit Berntsz t'eksploit aan (Gerrit woont in het Goy) 1579 oktober 26 (RA 154-3). De kerkmeesters van de Buurkerk hebben iets met Huybert Berntsz in het Goy i.v.m. pacht 1579 november 16 (RA 154-3). In de rekeningen van de Buurkerk komen voor (GAU Bew. Arch. II 45) als betalend voor 5 morgen onder schonouwen: Geryt Berntsz 1569 april 19 en Geryt Berntsz en Huybert Berntsz zijn broer, 1571 januari 31. Gerrit Berntsz komt voor als Gerit Berntsz Overdam, alsdan wonend te Woerden, van wie 5 februari 1582 een halve hoeve leengoed in het Goy publike wordt verkocht, tegen welke gerechtelijke verkoop o.a. Hubert Beerntsz opponeert (RA 188-10). Zie voor dit leengoed Maris etc. pag 110 waar ook de vader van Gerrit en Bernt wordt genoemd: Bernt Jansz Overdam.
46. SvU 143